

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State Humanitarian University
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 9

**Rivne
2017**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ**

**ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 9

**м. Рівне
2017**

УДК 788 : 008(063)

ББК 85.315.7

I – 90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації *серія KB № 19865-9665 P*Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 4 від 30 березня 2017 р.*)**Редакційна колегія:****Постоловський Р.М.**, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ, **голова редакційної колегії;****Апатський В.М.**, доктор мистецтвознавства, професор, Народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ, **заступник голови редакційної колегії;****Павелків Р.В.**, Заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої освіти України, доктор психологічних наук, професор, перший проректор РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;****Цюлюпа С.Д.**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **відповідальний секретар;****Посвалюк В.Т.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Ян Романовський**, доктор наук, професор, м. Бидгощ, Польща;**Криштоф Камінський**, доктор наук, професор, м. Лодзь, Польща;**Нічков Б.В.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Скороходов В.П.**, доктор культурології, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Круль П.Ф.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Івано-Франківськ;**Богданов В.О.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Харків;**Карпак А.Я.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Львів;**Качмарчик В.П.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Вербець В.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Вовк Р.А.**, кандидат мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Гишка І.С.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Львів;**Прокопович Т.Ю.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Рівне.**Рецензенти:****Апатський В.М.**, доктор мистецтвознавства, професор, народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.**Яремко Н.О.**, доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичної фольклористики Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка.**Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя.** Збірник наукових праць. Випуск 9 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські береги, 2017. – 216 с.

ISBN 978-966-416-489-1

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на музичних інструментах.

Подана проблематика, наукові статті містять корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких вищих навчальних закладів і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

The collection contains the results of research in the genre of wind music, combines different approaches of researchers to disclose the issues of history performance on wind instruments, creation of brass bands and prospects for their development, as well as teaching the methodic of performance on musical instruments. Submitted problematics and scientific articles contain useful information for teachers, students, undergraduates, graduate students and doctoral students of art universities, as well as for a wide range of fans of the brass music genre.

УДК 788 : 008 (063)

ББК 85.315.7

*За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.**Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.*

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

© Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ, 2017

© Видавництво "Волинські береги", 2017

ISBN 978-966-416-489-1

З М І С Т

Апатський В.М. Нариси творчої діяльності професора Романа Вовка	7
Карп'як А.Я. Історичний огляд флейтового мистецтва українських земель до початку ХХ століття.....	15
Качмарчик В.П. Флейтова соната в «...прозорих класичних тонах».....	23
Богданов В.О., Богданова Л.Д. Ростислав Володимирович Геніка (14.10.1858 – 09.12.1942): портрет музиканта за маловідомими і новими документами.....	28
Павелків Р.В., Палаженко О.П. Психофізіологічні основи формування музично-виконавської діяльності учнів-духовиків у процесі навчання гри на духових інструментах.....	54
Круль П.Ф. Драматургія тембру мідних духових інструментів у оркестровій музиці ХІХ століття.....	57
Сверлюк Я.В. Історичні витоки західноєвропейської професійної музичної освіти	59
Скороходов В.П. Публичные выступления	63
Ничков Б.В. Функционирование музыкальных учебных заведений в Беларуси (начало ХІХ – до начала ХХ ст.)	66
Криштоф Камінський. Методика керування духовими камерними ансамблями в початковий період свого існування.....	73
Ян Романовський. Вплив історичних знань та виконавства на сучасне бачення музики, створеної композиторами Бароко.....	77
Вербець В.В. Структурна організація методичної компетентності майбутнього музиканта.....	80
Цюлюпа С.Д. Асоціація діячів духової музики в мистецькому житті Рівненщини	83
Марценюк Г.П. Проблеми формування виконавського апарату тромбоніста.....	99
Гишка І.С. Музично-акустичні та анатомо-фізіологічні засади звукотворчого процесу в мідних духових інструментах.....	104
Палаженко О.П. Педагогічні рекомендації щодо пристосування дихальної системи до умов гри на духових інструментах.....	109
Плохотнюк О.С. Специфіка підготовки учнів-духовиків до публічного виступу	112
Гайдабура О.Д. Синкопи естрадно-інструментального напрямку джаз-оркестрів м. Рівне.....	115
Терлецький М.М. Деякі поради молодим диригентам щодо ефективного настроювання духового оркестру.....	118

Сіончук О.В. Окремі особливості викладання джазу в Україні та США: порівняльний аналіз	122
Турчинский Б.Р. Сергей Накаряков «Венецианский карнавал»	126
Пастушок Т.В. Проблеми засвоєння метро-ритмічних навичок в учнів дитячих музичних шкіл.....	135
Димченко С.С., Димченко К.С. Секрети педагогічної майстерності Василя Темнюка	138
Закопець Л.М. Концертні жанри для гобоя у творчості українських композиторів	143
Дорожівський Р.Г. Розробка універсальної теорії диригентського ремесла – актуальне завдання ХХІ століття	146
Горбаль В.Я. Оркестр у інструментальних концертах Йоганна Адольфа Хассе	149
Столярчук Б.Й. Микола Невірковець – диригент, педагог.....	155
Максименко Д.П. Концерт для саксофону – сопрано з оркестром Андрія Ешпая в контексті становлення російської виконавської школи другої половини ХХ століття.....	158
Дзвінка Р.І. Ансамблеве саксофонове виконавство кінця ХХ – початок ХХІ століття	164
Старко В.Г. Значення та підготовка тростини при грі на фаготі.....	168
Малиновська Р.А. Генезис духового мистецтва України.....	173
Павленко О.Ф. Втілення рис неоромантизму у Концерті для флейти та симфонічного оркестру «Un Tout....» Євгена Станковича	178
Прокопович Т.Ю. Жанрово-стильова своєрідність ансамблів для дерев'яних духових інструментів Михайла Вериківського.....	182
Білас В.І. Явище мультиінструменталізму у творчості львівських виконавців-духовиків ...	187
Максименко Л.В. Фундаментальні основи виконавського процесу музиканта-саксофоніста: теорія та практичні рекомендації автора.....	192
Островський Ю.В., Островська О.Ю. Методика роботи з дитячим духовим оркестром.....	198
Відомості про авторів	205
Презентація новітніх, фахових навчально-методичних видань	208

УДК 780.643.2(477)"19/20"

Дзвінка Р.І.,
м. Рівне**АНСАМБЛЕВЕ САКСОФОННЕ ВИКОНАВСТВО УКРАЇНИ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Анотація. У пропонованій статті аналізується процес становлення та розвитку ансамблевого саксофонного виконавства в Україні. Розкрито особливості концертно-виконавської практики саксофоністів у професійних та навчально-творчих ансамблях. Автор стверджує, що дослідження саксофонного виконавства в різних регіонах нашої держави потребує копіткої роботи дослідників.

Ключові слова: саксофон, ансамбль, виконавська практика, репертуар, мистецтво.

Annotation. The process of formation and development of ensemble saxophone performing in Ukraine is analyzed in this article. The peculiarities of concert-performing practice of saxophonists in professional and amateur companies are shown. The author confirms that the research of saxophone performing in different regions of our country needs detailed work of researches.

Key words: saxophone, ensemble, performing practice, repertoire, art.

Характерною ознакою українського музичного життя кінця ХХ – початку ХХІ століття є стрімкий злет популярності саксофона. На межі тисячоліть у різних регіонах держави проводяться численні мистецькі фестивалі та конкурси, концерти саксофонної музики, реалізуються творчі проекти, створюються джаз-оркестри, ансамблі саксофоністів та естрадні колективи. Саксофон став невід'ємною часткою сучасної музичної культури та зайняв одне з провідних місць у духовому сольному та ансамблевому виконавстві.

Метою даної статті є осмислення процесу становлення та розвитку ансамблевого саксофонного виконавства України кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Завданням даної публікації є інформування широкого загалу музикантів про витоки, стан ансамблевого саксофонного виконавства та перспективи розвитку української саксофонної школи. Актуальність теми визначена тим, що історія ансамблевого виконавства на саксофоні в Україні висвітлювалася частково та потребує детального дослідження в різних регіонах держави.

Існує небагато монографічних та періодичних видань, присвячених аналізу ансамблевого саксофонного виконавства України. Це питання висвітлюється у наукових статтях та працях, які написані педагогами вищої школи, пов'язаними з духовим виконавством. Насамперед це праці В. Апатського ("История духового музикально-исполнительского искусства"), Р. Вовка ("Портрети корифеїв"), Р. Дзвінки та Т. Дзвінки ("Саксофоністи Рівненщини"), кандидатська дисертація М. Мимрика "Саксофон в українській камерній музиці кінця ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавська практика", магістерські роботи В. Стасюка ("Творча діяльність квартету "Джаз-класік" у контексті українського духового мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ століття") та Т. Дзвінки ("Розвиток саксофонового виконавства на Рівненщині"), статті в наукових збірниках та періодиці О. Гайдабури, Б. Столярчука, Л. Максименко, М. Бабич та інших.

Ансамблеве саксофонне виконавство в Україні має не таку вже давню історію. Початки ансамблевого звучання групи саксофонів закладено в естрадно-джазових колективах. Виконавці на саксофоні самостійно оволодівали мистецтвом гри на інструменті та здобували досвід колективного музикування в біг бендах, у яких група саксофонів була обов'язковою їх часткою [3, с. 5]. Зазвичай до складу оркестру входили щонайменше п'ять саксофонів (два альтові, два тенорові, один баритоновий). Однак склад групи міг змінюватися, тож один із саксофоністів іноді грав на кларнеті, флейті або іншому різновиді саксофона – сопрано чи сопраніно.

Творчість молоді, що прийшла в ансамблеве саксофонне мистецтво, розвивалася двома взаємопов'язаними шляхами – у великих оркестрах (духових, естрадно-джазових) та різних формах ансамблевого виконавства: дует, тріо, квартет, квінтет. У наш час саксофон із його колористичними та технічними можливостями посідає важливе місце в різноманітних камерних ансамблях. У статті робимо акцент на колективних формах музикування в однорідних ансамблях та оркестрах саксофоністів, не виключаючи при цьому можливих варіантів підсилення саксофонного звучання ритм-секцією.

Спробуємо функціонально проаналізувати основні форми колективної творчості ансамблевого саксофонного виконавства. Дуети та тріо саксофоністів найчастіше функціонують як навчальні ансамблі та є важливою формою колективного музикування на початковому етапі навчання гри на саксофоні. Квартет є найбільш поширеним у виконавській ансамблевій практиці музикантів-

саксофоністів. Традиційний квартет саксофонів включає виконавців на сопрано-, альт-, тенор- та баритон-саксофонах. Інший склад передбачає два альт-саксофони, тенор- і баритон-саксофон. У наш час зустрічаються дитячі квартети саксофоністів, які складаються із чотирьох альт-саксофонів. Квінтет саксофоністів можна вважати малим оркестром, який від 1950-х функціонував як група саксофонів у біг бендах, а згодом став самостійною формою ансамблевого саксофонного виконавства.

Молода дослідниця саксофонного виконавства Л. Максименко зазначає: "При збудованому в 1937 році Палаці культури "Рокс" діяв кінотеатр та різні музичні колективи, серед яких (за свідченнями проф. В. Б. Цайца) значився перший в Україні септет саксофоністів, у якому були представлені всі різновиди сімейства саксофонів, крім сопраніно (сопрано, 2 альти, тенор, баритон, бас, субконтрабас)" [7, с. 147].

У другій половині ХХ століття талановита молодь у різних регіонах нашої держави не тільки самостійно освоювала мистецтво гри на саксофоні, а й була в авангарді зародження саксофонного виконавства. У 1970-х-1990-х роках у музичних навчальних закладах визріла ситуація, яка призвела до відкриття класу саксофона, що дало можливість талановитій молоді навчатися гри на омріяному інструменті та здобувати професійну музичну освіту. Це стало важливою передумовою колективного музикування саксофоністів у малих формах. 1980-ті позначені першими музичними студіями та публічними виступами ансамблів саксофоністів.

Говорячи про зародження ансамблевого саксофонного виконавства в Україні, передусім необхідно звернутися до його витоків та назвати імена організаторів перших ансамблів саксофоністів у різних регіонах нашої держави.

Засновником та незмінним керівником першого професійного квартету саксофоністів в Україні став видатний педагог, засновник класу саксофона в Київській консерваторії Юрій Володимирович Василевич.

Київський квартет саксофоністів створено 1985 року при Спілці композиторів України. З 2003 року творчий колектив працює при Національній філармонії України. Цьому передувала багаторічна діяльність кларнетиста Юрія Василевича, його захоплення саксофоном і професійна гра на саксофоні в оркестрі Київського театру опери і балету імені Т. Г. Шевченка [2, с. 204]. Талановитий музикант і організатор Ю. Василевич об'єднав довкола себе палких пропагандистів саксофона, зумів вдало використати сприятливі умови, що склалися на той час у великому центрі музичної культури України для створення професійного колективу.

До першого складу Київського квартету саксофоністів увійшли Юрій Василевич (керівник) – сопрано-саксофон, Ігор Дяченко – альт-саксофон, Олександр Загороднюк – тенор-саксофон та Сергій Скуратовський – баритон-саксофон. За час функціонування колективу його учасниками були десятки музикантів. Більшість із них студенти та випускники НМАУ – вихованці класу саксофона та кларнета заслуженого артиста України, професора Ю. Василевича. Також учасниками квартету були й інші професійні музиканти, серед них Ігор Чернов, Геннадій Івченко, Олександр Рукомойников [11].

Окрім викладацької діяльності у Київській консерваторії, Ю. Василевич у складі Київського квартету саксофоністів брав участь у престижних міжнародних фестивалях, конкурсах, конгресах, творчих проектах саксофоністів, що відбувалися в Данії, Німеччині, Японії, Китаї, Греції, США, Канаді, Польщі, Угорщині, Австрії, Білорусі, Росії, Бельгії, Словенії та інших. Понад чверть століття квартет прославляє українське саксофонне мистецтво за кордоном у різних країнах світу. Квартет є членом Всесвітньої асоціації духових ансамблів та оркестрів (WASBE) [2, с. 208].

Колектив має записи на радіо та телебаченні. За час функціонування квартет випустив більше десяти CD, до яких увійшли твори українських композиторів, зарубіжна класика, а також джазові композиції та популярна музика.

Ансамбль успішно концертує в багатьох містах України, щоразу представляючи нові концертні програми. Засновник та керівник Київського квартету саксофоністів, викладач НМАУ Ю. Василевич надає велику фахову підтримку, методичну та репертуарну допомогу керівникам численних професійних та аматорських ансамблів саксофоністів нашої держави. Багаторічна творчість Київського квартету саксофоністів під орудою Ю. Василевича є взірцем відданості улюбленій справі, а багатогранна діяльність колективу стала прикладом наслідування та стимулом для створення подібних ансамблів у різних регіонах України.

Досвід столичного квартету саксофоністів, як провідного в Україні, різнобічно вивчався та запроваджувався кращими викладачами класу саксофона в музичних навчальних закладах. Велика робота із популяризації саксофона в ансамблевому виконавстві проводиться прекрасним педагогом, заслуженим працівником культури України Олександром Мельником, який є засновником класу саксофона Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Квартет саксофоністів у Івано-Франківську був створений 1991 р. з ініціативи О. Мельника. Учасниками колективу були студенти відділу духових інструментів музичного училища. Велику фахову підтримку та репертуарну допомогу молодому колективу надавав Ю. Василевич [9, с. 26]. Вагому частку репертуару квартету склали джазові та класичні твори, що стало визначальним для назви колективу – "Джаз-класик". Важливе значення на шляху професійного зростання квартету відіграли різноманітні музичні конкурси, фестивалі та творчі проекти в Чехії, Польщі, Словаччині та Україні. Активна концертно-виконавська діяльність ансамблю в мистецькому житті міста та регіону не залишилась непоміченою – 2001 року колектив отримує статус муніципального. Квартетом випущено компакт-диски "Станіславський релакс" (2007), "Кращі композиції останніх років" (2011).

Своїми успіхами та здобутками Івано-Франківський квартет саксофоністів "Джаз-класик" завдячує засновникові та незмінному керівникові, заслуженому працівнику культури України О. Мельнику. Творча діяльність митця відзначена багатьма грамотами та дипломами. У його науково-методичному доробку – авторські педагогічні посібники для сольного та ансамблевого музикування, що слугують вагомим підґрунтям для забезпечення студентів навчальним репертуаром, програми навчальних курсів, методичні праці та наукові статті фахового спрямування [9, с. 31].

Діяльність муніципального квартету саксофоністів "Джаз-класик" упродовж 1991-2017 рр. сприяє розвитку професійного саксофонного мистецтва на Прикарпатті, популяризації української та зарубіжної оригінальної камерно-ансамблевої музики в регіоні.

У Рівненському державному інституті культури ансамбль саксофоністів вперше зазвучав 1988 року на творчому звіті автора цих рядків, на той час студента 4-го курсу кафедри духових та ударних інструментів Романа Дзвінки (клас саксофона старшого викладача Б. Турчинського). У програмі, окрім сольного виконання, звучали п'єса для квартету саксофоністів Є. Ботярова "Веселе рондо" та два регтайма С. Джоппіна в аранжуванні Р. Дзвінки для квінтету саксофоністів, туби та ударних інструментів. Студент-випускник згуртував довкола себе однодумців з числа студентів кафедри. У наступні роки в навчальному закладі функціонували квартет саксофоністів кафедри духових та ударних інструментів під керівництвом викладача А. Оксенюка (1990-1991) та ансамбль саксофоністів Інституту мистецтв РДГУ – керівник Р. Дзвінка (1999-2004).

На базі Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка в період 1995-1996 рр. функціонував квартет саксофоністів "Інтрада" під керівництвом викладача Ярослава Проціва, який був першим викладачем класу саксофона консерваторії [6]. Сьогодні Я. Проців – викладач класу саксофона Дрогобицького музичного училища, керівник квартету саксофоністів. Присвячує себе різноманітним творчим проектам, експериментує в царині джазової музики.

У подальшому, 2007 року, в Львівській національній музичній академії з ініціативи студента Дмитра Максименка зі студентів-однодумців було створено квартет саксофоністів "Леосакс". Творчий керівник колективу професор ЛНМА В. Б. Цайтц. До 2012 р. квартет концертував у містах Дрогобичі, Хмельницькому, Бродях, Івано-Франківську, Львові, Тернополі. З 2013 року при ЛНМА під керівництвом старшого викладача Д. Максименко функціонує квартет саксофоністів "Deligt". 2016 року ансамбль виступав у містах Любекк і Гамбург (Німеччина). Колектив здійснює студійні записи.

Клас саксофона в Харківському національному університеті мистецтв ім. І. Котляревського відкрито 1987 року. Його очолив Віктор Чуриков, який викладає і в наш час та належить до когорти основоположників українського саксофонного мистецтва [1, с. 280]. Досвідчений педагог є прекрасним виконавцем на саксофоні та організатором камерних ансамблів. Розвиваючи практику естрадно-джазового виконавства, він перебуває в пошуку нетрадиційних форм колективного музикування. В. Чуриков – автор аранжувань джазових стандартів для різних складів ансамблів саксофоністів. Практикуючи в царині сучасного джазового виконавства, митець підсилює групу саксофонів звучанням ритм секції (ударні та контрабас). До музичних експериментів В. Чуриков залучав кращих студентів та професійних музикантів м. Харкова [4].

З відкриттям у музичних вишах України естрадно-джазових відділень та кафедр сучасне джазове саксофонне виконавство має значні перспективи розвитку. На жаль, необхідно зазначити, що в навчальних закладах різного рівня проходить перехідний період – бракує викладачів класу саксофона, котрі мали б ґрунтовну фахову підготовку та були випускниками музичних вишів України саме по класу саксофона.

В останні десятиріччя в навчальних закладах початкової музичної освіти (ДМШ, школи мистецтв) спостерігається тенденція, коли педагоги класу саксофона, які успішно ведуть навчання, дають можливість молодим отримати перший досвід колективного музикування, долучаючи їх до ансамблевої практики. Значна робота успішно здійснюється на базі Хмельницької школи мистецтв викладачем класу саксофона П. Максименком, який з 1995 р. успішно проводить роботу з колективного музикування дітей шкільного віку. Ансамбль саксофоністів бере участь у багатьох

міських, обласних заходах, відзначений дипломами фестивалів "Джаз-фест Поділля" (Хмельницький, 2005, 2007, 2011, 2016), Всеукраїнського фестивалю "Я, майбутнє України" (Скадовськ, 2016).

У музичних училищах та училищах культури студентська молодь отримує практику ансамблевого саксофонного виконавства під час вивчення навчальної дисципліни "Ансамбль" (дуєт, тріо, квартет), яка викладається на 3-4 курсах. У процесі підготовки програми до державного іспиту студентський ансамбль здобуває досвід концертного виконавства в навчальному закладі та за його межами.

Важливу роль у створенні ансамблів саксофоністів відіграли перші нотні збірники, які включали твори класичної та джазової музики для квартету чи квінтету саксофоністів. Перші видання, які були доступні для музикантів нашої країни, з'явилися у 1980-х роках. Також хочеться відзначити хрестоматії педагогічного репертуару (видання 1987, 1989 рр. за редакцією М. Шапошнікової) для початкової музичної освіти, які включали дуєти, тріо, квартети та сприяли отриманню першого досвіду ансамблевого виконавства.

Викладачі класу саксофона ДМШ, музичних училищ та вишів України в останні десятиліття публікують репертуарні збірники, методичні рекомендації, наукові статті. Окремі з них присвячуються ансамблевому виконавству. Серед видань останніх років заслуговує на увагу навчальний посібник О. Мельника "Хрестоматія ансамблевої гри (дуєти, тріо, квартети)" для студентів вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації. Збірник містить твори різностильової класичної, народної та естрадно-джазової музики. Окрім концертного репертуару, автор пропонує ряд гам, вправ, секвенцій, які допоможуть виконавцям удосконалити інтонування, читання нот з листа, а також випрацювати метроритмічні особливості ансамблевого виконавства [10].

Важливим фактором застосування виразово-технічних можливостей саксофона та піднесення саксофонного виконавства в Україні стала творчість композиторів, що поповнюють репертуар сучасними цікавими творами. Керівники ансамблів саксофоністів Ю. Василевич, О. Мельник, Я. Проців та інші велику увагу приділяють співпраці з українськими композиторами Л. Колодубом, Ж. Колодуб, В. Годзяцьким, В. Шумейком, О. Козаренком, В. Рунчаком, В. Теличком, В. Маником, К. Білою та іншими, що сприяє розвитку національного репертуару для ансамблевого виконавства.

У наш час ансамблеве саксофонне виконавство зароджується і в музичних колективах Збройних сил України. Серед них: квартет саксофоністів оркестру почесної варті Окремого Київського полку Президента України (начальник оркестру – підполковник Михайло Рябоконт), квінтет саксофоністів Заслуженого академічного Зразково-показового оркестру ЗСУ (начальник оркестру – полковник Ігор Биковський). Ансамблі саксофоністів періодично беруть участь у концертних програмах, презентуючи твори джазової та популярної музики.

Музиканти-саксофоністи докладають чимало зусиль для створення професійних колективів при обласних філармоніях. Квартет саксофоністів Сумської філармонії існував у період 2009-2014 рр. під керівництвом І. Каліжнікова. У Вінниці 2014-2015 рр. при обласній філармонії функціонував (на дитячих абонементів) квартет саксофоністів. Ініціаторами створення були Є. Попель та викладач Вінницького музичного училища В. Журбенко. Квартет саксофоністів Рівненського палацу дітей та молоді під керівництвом Т. Пастушка у 2008-2010 роках виступав з концертними програмами у супроводі камерного оркестру Рівненської обласної філармонії.

Темпи розвитку ансамблевого виконавства забезпечуються високим професійним рівнем та творчою ініціативою молодих виконавців-саксофоністів, які постійно вдосконалюються на майстер-класах за кордоном та у відомих вітчизняних саксофоністів зі світовим ім'ям. У різних регіонах розвивається ансамблеве саксофонне виконавство, натхненниками якого є професійні музиканти, які фанатично присвячують себе саксофону. Ансамблі виступають у навчальних закладах, на різноманітних презентаціях, концертують у містах та містечках регіону, беруть участь у творчих проєктах, обслуговують корпоративи.

У великих містах – Києві, Харкові, Одесі, Дніпрі, Львові та інших – функціонує чимало ансамблів саксофоністів, які самоорганізуються за професійними інтересами або ж "під замовлення". Учасниками таких колективів зазвичай стають студенти та випускники музичних вишів. Різноманітний репертуар ансамблів саксофоністів охоплює народну, класичну, джазову та сучасну авангардну музику. З урахуванням смаків слухачької аудиторії та концепції того чи іншого заходу, часто під час виступів звучить популярна, фоновіа музика та легкий джаз.

У наш час спостерігається тенденція до збільшення кількості учасників колективного саксофонного музикування, що створює нові можливості полілогу ансамблевих голосів. В останні роки під час мистецьких фестивалів і конкурсів можна насолоджуватися звучанням оркестру саксофонів. 2016 р. у Вінниці здійснено спробу створення Українського оркестру саксофоністів, який дебютував на Міжнародному фестивалі саксофонної музики ім. А. Сакса під керівництвом диригента А. Крепена (Бельгія). До складу дебютного складу оркестру входили 15 провідних музикантів, серед

яких Ю. Василевич, М. Мимрик, Т. Пастушок, О. Москаленко, В. Журбенко, Є. Попель та інші [5]. У великих містах України палкі пропагандисти саксофона влаштовують флеш-моби, долучаючи до колективного виконання близько сотні учасників. У Вінниці (2014) та Житомирі (2015) встановлено пам'ятники саксофону. Сучасне ансамблеве саксофонне виконавство знаходиться лише на початках свого розвитку. У перспективі ми станемо свідками різноманітних експериментів у галузі авангардної музики, естетики колективного музикування, шоу-програм та дефіле не тільки малих ансамблевих форм, а й оркестрів саксофоністів.

Ми не претендуємо на вичерпність нашого дослідження, однак намагалися відтворити загальну картину ансамблевого саксофонного виконавства України. Сподіваємося, що даний матеріал стане основою для підготовки більш ґрунтовного видання про музикантів-саксофоністів [7, с. 7].

На межі тисячоліть у нашій державі поширюється "імперія" саксофону. З початку 2000-х рр. у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Дніпрі, Вінниці, Рівному, Івано-Франківську, Чернівцях та інших містах постійно проводяться концерти ансамблів саксофоністів зарубіжжя та майстрів саксофонного виконавства України, значно зросла кількість музичних конкурсів та фестивалів, які відіграють важливу роль у розвитку саксофонного виконавства. Творчі проекти, у рамках яких здійснюється обмін досвідом, майстер-класи, презентації видань є надзвичайно актуальними та відіграють важливу роль у процесі становлення української школи саксофонного виконавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства. Книга II. / В. Н. Апатский. – Київ : ТОВ "Задруга", 2012. – 408 с.
2. Вовк Р. А. Портрети корифеїв / Р. А. Вовк. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. – 225 с.
3. Дзвінка Т. Розвиток саксофонового виконавства на Рівненщині: дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" / [наук. кер. – доц. Р. Дзвінка]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 151 с.
4. Інтерв'ю з Матлахом В. (06. 12. 2016).
5. Інтерв'ю з Попелем Є. (05. 01. 2017).
6. Інтерв'ю з Процівим Я. (04. 12. 2016).
7. Максименко Л. В. Інтеграція саксофона в музичну культуру Львівщини // Актуальні питання духового виконавства в Україні : Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Випуск 100. – Київ. – С. 146-157.
8. Саксофоністи Рівненщини. Енциклопедичний довідник / [автори-упорядники Р. І. Дзвінка, Т. Р. Дзвінка]. – Рівне : Овід, 2014. – 164 с. : іл.
9. Стасюк В. М. Творча діяльність квартету "Джаз-класік" у контексті українського духового мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ століть. – Магістерська робота. – Івано-Франківськ, 2014. – 82 с.
10. Хрестоматія ансамблевої гри (дуети, тріо, квартети). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації / Упорядкування, музичне редагування та методичні рекомендації Олександра Мельника. – Івано-Франківськ, 2011. – 164 с.
11. http://www.filarmonia.com.ua/ukr/ans_sax.shtml

УДК 780.644.2

*Старко В.Г.,
м. Львів*

ЗНАЧЕННЯ ТА ПІДГОНКА ТРОСТИНИ ПРИ ГРІ НА ФАГОТІ

Анотація. У статті розглядаються актуальні питання звукоутворення на фаготі та роль тростини у цьому процесі. Також багато уваги надається детальному опису методів підгонки фаготових тростин.

Annotation. In this article is described the value of the bassoon. Due to the famous bassoonists, the success in 80% depends on reed. It concerns mostly the bassoon. The reed should qualitatively reproduce the 4-octave range of the instrument in different sound colors and tints. Therefore, every high-level bassoonist pays lots of attention at balancing of the reed. That is why in the article the process of creating the high-quality sound by reed is deeply researched and its deciding role is shown. In the following material author gives practical advices in balancing of reed. There are described different characterizes of properties of reed and ways of their improvement. It is important to emphasize, that practical research in that field is hard to stop. Every reed – is a separate individual with its own approach in balancing. And every performer has his own methods for that. Anyway, this article would complement them and would be useful in improving performance skills.